נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים
HEMDAT YAMIM

פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ וישב תשפ"ו

וַיֵּרֶד יְהוּדָה, ואיך יצליח לעלות?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

"**וַיֵּרֶד יְהוּדָה** מֵאֵת אֶחָיו" (בראשית לח, א).

כך מכריזה התורה מיד אחרי מכירת יוסף, **וַיֵּרֶד** = פגיעה באחווה. מה פשרו של הביטוי ולאיזה מסקנות "הלכה למעשה" הגענו? לחז"ל היה ברור כי יש קשר בין שני המאורעות. כך מבואר במדרש: "אמר ר' יוחנן נסמך ירידה לירידה, ירידת יוסף לירידת יהודה" (תנחומא פרשת וישב סימן יא). כוונתו של ר' יוחנן היא שהכתוב מקשר את מה שאמור בעניין ירידת יהודה "**וַיֵּרֶד יְהוּדָה** מֵאֵת אֶחָיו" (לח, א), לביטוי הפותח את הפרק הבא: "**וְיוֹסֵף הוּרַד** מִצְרָיְמָה" (לט, א), החוזר לסיפור מכירת יוסף. מצינו כמה וכמה דעות המחמירות מאוד עם יהודה לביאור הביטוי **וַיֵּרֶד**.

חכמי הגמרא מציעים שני הסברים:

א. "רבי אלעזר אומר: אף מורידין אותו מגדולתו".

וַיֵּרֶד הוא ביטוי בעל משמעות כפולה. הראשונה, הפוך מלעלות. השנייה, למלוך ולשלוט כמו שמופיע בתיאורו של המלך המשיח בתהילים "**וְיֵרֶדְ** מִיָּם עַד יָם וּמִנָּהָר עַד אַפְסֵי אָרֶץ" (עב, ח). אם כך, לדעת רבי אלעזר, יהודה היה במעמד של מי שהמלכות תצא ממנו לדורות, ועם מכירת יוסף הוא קיבל את המשמעות הראשונה שמשמעותה נפילה.

ב. "רבי שמואל בר נחמני אמר: אף קובר אשתו ובניו", שהרי מיד מופיע בכתוב: "וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה' וַיְמִתֵהוּ ה': ... וַיֵּדַע ... וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה' אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמֶת גַּם אֹתוֹ: .... וַתָּמָת בַּת שׁוּעַ אֵשֶׁת יְהוּדָה" (לח, ז-יב).

לדעתו של רבי שמואל בר נחמני, העונש שקיבל יהודה על המכירה היה נורא ואיום, וזו המשמעות של הביטוי **וַיֵּרֶד**. בבראשית רבה (במקום) נתנו משמעות קשה אחרת לביטוי **וַיֵּרֶד**: "ירידה היא לו שנשא לגויה". לדבריו **וַיֵּרֶד** משמעותו המשיך להתדרדר במורד הרוחני. מכירת יוסף גרמה ירידה נוספת "שנשא לגויה".

דעה נוספת במדרש רבה מחמירה עם יהודה עוד יותר, ודורשת עליו את הפסוק: "בָּגְדָה יְהוּדָה וְתוֹעֵבָה נֶעֶשְׂתָה בְיִשְׂרָאֵל וּבִירוּשָׁלָם כִּי חִלֵּל יְהוּדָה קֹדֶשׁ ה' אֲשֶׁר אָהֵב וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר" (מלאכי ב, יא) "יהודה נעשה חולין". חילול השם הוא אחד החטאים החמורים ביותר.

בשמות רבה מצינו: " 'ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו', ולא היה לו לומר אלא וילך יהודה אלא שהיה לו ירידה מצד אחיו, ומה וירד האמור להלן נדוי אף רד האמור כאן נידוי" (פרשה מב סימן ג).

הפני דוד מצא רמז לכך "כי ר"ת **ו**יהי **ב**עת **ה**היא **ו**ירד **י**הודה **מ**את **א**חיו גימטריא נדוי, בדקדוק (70).

בתרגום המיוחס ליונתן, לכאורה מקלים בעונשו של יהודה: "וּנְחַת יְהוּדָה מִנִּכְסוֹי", כלומר רק ירד מנכסיו. אבל חכמים כבר לימדונו כי העני חשוב כמת (ילקוט שמעוני תהלים רמז תתלא), אם כך, גם מדרש זה מחמיר מאוד עם יהודה.

רש"י במקום הסביר, תוך שמירה על כבודו של יהודה, "ללמד שהורידוהו אחיו מגדולתו" ולא פירט עד כמה הכתוב דן אותו ממש ברותחין.

דעה המסנגרת במקצת על יהודה מצאנו בדברי החזקוני: "וירד יהודה מאת אחיו הלך לו שלא היה יכול לסבול צערו של אביו". לפי דבריו, יהודה לא נענש אלא שצערו על מה שהוא עולל לאביו גרם לו להתרחק מהמשפחה כדי להקהותו במידה מסוימת.

פגיעה ב"אח" = באחווה של בני ישראל, גוררת אחריה מחיר כבד, לכל השיטות!

בשנים האחרונות, השפה בה נוקטים רבים ממנהיגי הציבור, המתיימרים לייצג את רצון העם, היא שפה פוגענית, משפילה, המשדרת זלזול ואף הרבה יותר גרוע מכך. גם חלק מהקריאות לאחדות משמעותן: צריכים להתאחד רק סביב "דעתי"! וכל מי שאיננו חושב כמוני הוא חורש רעה ואיננו "אח".

אי אפשר לאחד ולרפא את השבר בלי להפסיק לחלוטין שימוש בסגנון שכזה.

רק אחדות המבוססת על ערבות הדדית, שמשמעותה ויתור של כל מגזר על משהו שיאפשר קירבה אחווה ורעות בין כולם, הוא זה שיביא בסופו של דבר את האחדות המיוחלת.

לשמחתנו ולמזלנו, כל כוחות הביטחון לחמו בקרבות כתף אל כתף, תוך תמיכה ורעות איש לרעהו.

הבה נקרא לכולם להיכנס תחת האלונקה בכל התחומים, תוך הבנה כי ההצלחה והעליה מעלה תלויות בערבות ההדדית, לעומת מכירת אח, יהא אשר יהא, שמורידה מטה עם כל המשמעויות לכך.

(לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב)

לעילוי נשמת

הרב **משה מרדכי ארנרייך**
א' בניסן תשפ"ה

לע"נ **הנופלים במערכה להגנת המולדת** הי"ד

הרב ד"ר **ג'רי האכבוים**
י"ח באדר ב' תשפ"ב

פרופ' **ישראל ושלומית אהרוני**
י"ד בכסלו תשפ"ג / ט' בחשוון תשפ"ו

מר **משה וסרצוג**
כ' בתשרי תשפ"א

הרב **יהושע רוזן**
ט"ו באדר א' תשפ"ב

הרב **ישראל רוזן**
י"ג בחשוון תשע"ח

הרב **שלמה מרזל**
י' באייר תשע"א

מר **שמואל** וגב' **אסתר שמש**
י"ז בסיוון / כ' באב

הרב **נפתלי צבי יהודה בר אילן**
מנחם אב תשפ"ד

הרב **ראובן וחיה לאה אברמן**
ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב

ר' **שמואל** וגב' **רבקה ברנדמן**
ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א

הרב **אשר** וגב' **סוזן וסרטיל**
ט' בכסלו / ט"ז אלול

ר' **מאיר** וגב' **שרה ברכפלד**
(שרה - ט"ז בטבת תש"ף)

הרב **שמואל כהן**
שבט תשפ"א

מר **יצחק** וגב' **נעמי טרשנסקי**
כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד

הרב **יוסף מרדכי שמחה שטרן**
נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד

ר' **אליהו כרמל** וגב' **מלכה טויבע כרמל**
ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט

ר' **אברהם** ומרת **גיטה קליין**
י"ח באייר / ד' באב

מר **זליג** וגב' **שרה ונגרובסקי**
כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד

צפורה בת **יונה דונייר** ע"ה
נלב"ע י"ב אדר א'

גב' **ג'ולי קושיצקי**
י"ט באדר ב' תשפ"ב

גב' **מירה קושיצקי**
כ"ב בסיון תשפ"ג

הרב **יעקב (ג'רי) פרנקל**
ט' בטבת תשפ"ב

נפתלי בן **שלמה מרמורש**
כ"ז כסלו תשפ"ב

מר **אלישע בן רבקה**
וגב' **שושנה בת שרה**

Eretz Hemdah ארץ חמדה, ע"ר
2 Bruriya St., Jerusalem 91080 רח' ברוריה 2, ירושלים
WWW.ERETZHEMDAH.ORG טל: 02-5371485 Tel: info@eretzhemdah.org

חֶמְדַּת הַתְּפִלָּה

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

לע"נ מורנו הרב ארנרייך זצ"ל, ממנו למדנו להרגיש את הסברא ולהתרגש מהבנת התורה

חישוב מעשר הכספים מן המשכורת

בטור הקודם פתחנו את העיסוק במעשר כספים. בטור זה נתחיל לברר ממה יש לקחת מעשר כספים.

מסכת פאה פותחת במשנה המפורסמת "אלו דברים שאין להם שיעור: הפאה והביכורים והראיון וגמילות חסדים ותלמוד תורה". בירושלמי נאמר שדווקא מבחינה ממונית יש שיעור לגמילות חסדים: חז"ל הגבילו אותנו וקבעו שאין לתרום יותר מחומש מהנכסים, בכדי שאדם לא יפגע בעצמו כלכלית בצורה קשה מדי גם אם זה מתוך רצון להשקיע יותר בגמילות חסדים. רבי גמליאל בר אוניא שואל שם: אבל אם בכל שנה אדם נותן חומש מהונו לגמילות חסדים, תוך מספר שנים הוא באמת יתרושש! רבי מנא מסביר שאין צורך לתת חומש מכל ההון בכל שנה. בכל שנה נותנים מהרווחים בלבד.

מכאן עולה שאלה מורכבת: מה מוגדר בתור ה"רווחים"?

נתחיל מהפרטים היחסית פשוטים יותר:

אדם לוקח הלוואה להתחיל עסק. ברור שההלוואה נועדה להשקעה עסקית. האדם אינו לוקח ממנה לעצמו דבר. אין סיבה להפריש ממנה מעשר כספים.

אך לכאורה הדברים אינם כה פשוטים. בתוך השקעה עסקית כלולים דברים רבים שלאדם הפרטי יש הנאה מהם. האם צריכים לחשב אלו הוצאות היו הוצאות עסקיות ממש ואלו הוצאות היו הוצאות שהאדם נהנה מהם?

ערוך השלחן (יורה דעה סימן רמט סעיף ז) נותן לנו פסיקה מרגיעה:

> ובכלל רווח נחשב רק הרווח הנקי, וכל ההוצאות שהיה לו על העסק, <u>אף מה שנסע הוא בדרך ואכל ושתה</u>, הכל נחשב על הוצאות העסק ומנכה הכל, ומה שנשאר רווח אחר ניכוי כל ההוצאות מקרי רווח

אנו מכירים את הדבר הזה מהעולם העסקי. גם הוצאות שאדם מוציא על נסיעות, שהייה בבית מלון, ארוחת צהריים עסקית, וכדו' – הכל נחשב מהוצאות העסק, מכיוון שלולא הצורך העסקי שבדבר סביר שאדם היה מסתפק בפחות. לכן לא רק שאין צורך להפריש מעשר כספים מההוצאות שמקדמות את העסק בצורה ישירה, אלא גם ההוצאות הנלוות – נסיעות, ארוחות עסקיות וכדו' – כולן כלולות בהוצאות העסקיות, ואינן נחשבות מהרווח עליו צריכים להפריש מעשר כספים.

נעבור לשכירים:

המשכורת מחולקת, באופן כללי, לברוטו ולנטו. הנטו הוא הסכום שנכנס לחשבון הבנק של העובד. מעבר לכך על המעסיק להעביר תשלומים שונים. בכדי להקל על הדיון נגדיר זאת כתשלומי מס ותשלום ביטוחים שונים (שכוללים הפרשות פנסיה וכדו').

ביחס לביטוחים: כאן יטען הטוען שהתשלום לביטוח לאומי וכדו' נועדו לרווחת העובד. אמנם הוא אינו רואה את הכסף כעת, אך הוא מופרש לטובתו ולהנאתו.

המשנה הלכות השיב על שאלת מעשר כספים מביטוח לאומי (בארה"ב). הוא אמר כך: הכסף מופרש והממשלה משתמשת בו לצרכים שונים (בעיקר – לשלם ביטוח לאומי לאחרים). בבוא היום והתקיים התנאים יתכן והשכיר יקבל את הכסף שהמדינה התחייבה לשלם. כאשר יום זה יבוא, עליו להפריש מעשר כספים מהכסף שיקבל. אין סיבה לשלם מעשר כספים מראש.

הוא הדין לעניין הפרשות ותוכניות פנסיה שונות: הכסף אינו מגיע אל העובד כרגע. כאשר הוא יקבל תשלומי פנסיה עליו להפריש מההכנסות שיהיו באותה עת.

(יש לציין שיש להבחין בין שני סוגי ביטוח: יש ביטוח שמשלמים בכדי לקבל החזר ביום פקודה: ביטוח חיים, פנסיה, ביטוח לאומי, וכן ביטוח רכב. מכל אלה המשלם אינו מקבל תמורה בשעת התשלום, ולכן אין חובת מעשר כספים חלה עליהם עד הינתן תמורה/החזר. לעומת זאת, ביטוח בריאות ודומיו הוא הטבה שאנו רוכשים לשימוש שוטף. יכולתנו לפנות לרופא ובדיקות שונות וכו' זו זכות שאנו רוכשים בעזרת תשלום ביטוח הבריאות. את ההטבה הזאת מקבלים בשוטף, ולכן זו הוצאה רגילה).

ביחס למיסים: המדינה משתמשת במיסים למספר דברים: הוצאות נצרכות עבור אזרחי המדינה, כמו תחבורה, משטרה, צבא; פיתוח של המדינה: השקעה באמנות וספורט וכדו'; וצרכי רווחה (ניתן להמשיך לפרט, אך נסתפק בחלוקה גסה זו).

יש מקום לטעון שצבא משטרה תחבורה וכדו' הם בעצם שירותים שהאדם רוכש מהמדינה. האדם זקוק לכבישים ולהגנה מפנים ומחוץ, והוא משלם עליהם דרך המדינה. אך זה תשלום על שירות לכל דבר ועניין.

מצד שני יש מקום לטענה שהוצאות הרווחה שהמדינה מוציאה הם הם תשלום למעשר כספים, שהרי כספים אלו הולכים לטיפול בנזקקים.

ביחס לאמנות ספורט וכדו' כאן התמונה מעט יותר מורכבת: יש הוצאות שהאזרח מקבל מהם, ויש שירותים רבים שרבים מהאזרחים אינם נהנים מהם ישירות.

האדם הפשוט אינו יודע כיצד כספו מתחלק בדיוק. אך סביר שהוצאות הרווחה הן בסביבות עשירית מהשירותים שהאזרח מקבל, אם כך יש כאן הוצאה המספקת לאזרח שירות לצד מתן לנזקקים. לכן הכרעת הפוסקים היא להתעלם מהכספים הללו: להניח שמיניה וביה האזרח רוכש שירות ומשלם מעשר כספים, ולפיכך אין צורך להתייחס להוצאה זו.

המשמעות היא שכאשר מדברים על מעשר כספים, על השכיר להתייחס לנטו בלבד.

אך נשים לב שגם לשכיר יש הוצאות שנועדו לצורך העבודה בלבד. בדרך כלל החזרי הנסיעות קטנים מהסכום שאדם באמת מוציא על נסיעותיו. אך יתרה מכך: משפחה המחליטים להוציא כסף על צהרון לילדה שלהם בכדי לאפשר להם לעבוד יותר, אף זו הוצאת עבודה. מסתבר שלולא שעות העבודה היו מעדיפים להיות עם הילדים בצהריים, אך העבודה אינה תמיד מאפשרת. אם השיקול להכניס את הילדים לצהרון נובע מצורך או רצון להשקיע זמן נוסף בעבודה, אין צורך לתת מעשר כספים גם על הוצאה זו.

דבר זה אינו נאמר על חוגים לילדים. שליחת הילד לחוג היא בחירה להשקיע ולהעשיר את חייו של הילד. גם אם בוחרים את החוגים בשעות הנוחות מבחינת העבודה, מטרת ההוצאה היא סיפוק העשרה לילד, וזה אינו נכלל בהוצאות שנועדו לצורך העבודה.

בטורים הבאים נחדד עוד ממה יש להפריש מעשר כספים, ולאחר מכן נברר לאלו מטרות ניתן להפריש מעשר כספים.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:

שמואל בן ברוריה | ניר רפאל בן רחל ברכה | חנה בת אוריה | טל שאול בן יפה | החייל, איתמר חיים בן ציפי ציפורה

רות צפורה בת חנה | ישי בן מרים | הילל בן תמר שפרה | מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה | דוד בן רחל

מאירה בת אסתר | הילה צפנת בת שרה טובה | עודד בן חיה | נעם בן שלומית | משה בן רחל | חווה רָאנְלָה בת פָּיילָא

שלמה בן שולמית | ר' יצחק בן ריינדל גיטה | מינדה לאה בת ליפשה | משה בן אסתר חיה | רבקה בת שרה בלה

חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה | נבו בן פריבה

שו"ת בְּמַרְאֵה הַבָּזָק

(מתוך ח"ו)

שלוחות, ישראל
Shluchot, Israel

כסלו תשס"ד

טלטול חנוכייה חדשה בשבת קודם שהדליקו בה

שאלה

האם מותר לתת חנוכיית כסף לחתן בשבת חתן, כאשר אין אפשרות לתת את המתנה לפני השבת או אחרי השבת, מחשש צער או בושה למקבל?

תשובה

יש לעשות מאמץ לתת את החנוכייה לפני השבת או אחריה[1].

במקרה שחייבים לתתה בשבת, וזו הדרך היחידה למנוע צער או בושה, יש להקפיד על התנאים הבאים:

א. יש להקנות את החנוכייה לחתן מערב שבת[2] על-ידי אדם אחר, משום ש"זכין[3] לאדם שלא בפניו"[4].

ב. יטלטל את החנוכייה[5] רק לצורך נתינת המתנה[6], ואחר שתגיע לידי המקבל יניח אותה באיזה מקום, ולא יטלטלה עוד אלא לצורך גופו או מקומו.

---

[1] לדעת פוסקים רבים יש לדון בחנוכיית כסף כדין מוקצה מחמת חסרון כיס. כן פסקו ב"שמירת שבת כהלכתה" (פרק כ סע' יט), ב"ילקוט יוסף" (שבת ב, עמ' שלד), ובשו"ת "דברי יציב" (חלק או"ח סי' קנא); ועיין עוד בהערה הבאה.

[2] כדי לא להיכשל בגזירת מקח וממכר – הרמב"ם (שבת, פרק כג הל' יב) וה"מגן אברהם" (שו"ע או"ח סי' שו ס"ק טו).

[3] "שמירת שבת כהלכתה" (פרק כט סע' כט).

[4] בדיעבד, אפילו אם לא הקנה את החנוכייה מערב שבת ייתן אותה לחתן בשבת, משום שיש לומר שנתינת החנוכייה לחתן היא מצווה, ועצם האמירה שהוא מייעד את החנוכייה לחתן נחשב כנתינה לו משום "בפיך זו צדקה" – ה"חתם סופר" (על הגיליון, שו"ע או"ח סי' שו; על ה"מגן אברהם" ס"ק טו ד"ה אם כן).

[5] טעם גדול להיתר הוא דברי ר' עקיבא אייגר (בגיליון שו"ע או"ח סי' שו; על ה"מגן אברהם" ס"ק טו ד"ה ואם כן), שכתב: "ומדברי תוספות (שבת ס ע"א ד"ה לא בסנדל) שכתבו: 'בשילוח לחבירו משום שמחת יו"ט מקרי צורך גופו' אמרתי להתיר לשלוח לחתן ביום חתונתו בשבת נרות כסף שלא הדליקו בו באותה שבת (לדורון דרשה כנהוג), דמשום שמחת החתן מקרי צורך גופו". ולכאורה ר' עקיבא אייגר התיר בדיוק את המקרה שלנו, משום שהנתינה היא צורך גופו.

אך סברתו אינה ברורה, מדוע הוא מדמה פמוטות יקרים לכלי שמלאכתו לאיסור ולא למוקצה מחמת חסרון כיס. ואולי כוונתו היא שכיוון שהכלים עומדים למתנה הרי יש בהם תשמיש היתר באותה השבת, ואם כן אינם נחשבים כמוקצה מחמת חסרון כיס, שהרי באותה שבת מתכוון להשתמש בהם. וניתן להביא ראיה לסברה זו מדין סכין של מילה, שכאשר יש מילה באותה השבת כתב הרמ"א (שו"ע יו"ד סי' רסו סע' ב) שמותר לטלטלה לצורך המילה וכן לאחר המילה. ואף-על-פי שהט"ז והגר"א חולקים על הרמ"א (שם) – היינו משום ששם התשמיש של הסכין הוא לצורך איסור, אלא שהותר האיסור הזה בשבת – מה שאין כן בעניינו, שהתשמיש הוא תשמיש היתר, ולכן ייתכן שגם לגר"א ולט"ז יש להקל בזה. לדעתו של הרמ"א נראה שהסכין אינה מוקצה כלל, ולר' עקיבא אייגר הפמוטות הותרו רק לצורך גופם ומקומם, ומשמע שעדיין יש עליהם שם כלי שמלאכתו לאיסור.

ונראה לפרש שר' עקיבא אייגר סובר שכשמייחד את הפמוט לאותו עניין מותר לטלטלו לצורך הדבר הזה, משום שהוא כמו לצורך גופו ומקומו; אבל כיוון שסוף סוף עיקר תשמישו של הפמוט הוא לאיסור, שייכים הטעמים שמביא הרמב"ם (שבת פרק כד הל' יג) לאסור טלטול של כלי שמלאכתו לאיסור, ולכן אסור לטלטלו סתם, או מחמה לצל.

טעם נוסף מובא ב"שמירת שבת כהלכתה" (פרק כ הערה ריד בשם הגרש"ז אויערבך): "אולם שמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א דבמקומות שהפמוטות הם כתכשיט לבית, יש לומר דאם לא הדליקו בהם בשבת אין עליהם איסור מוקצה..." עיין שם. ונראה שטעמו הוא שכיוון שהפמוטות משמשים גם כקישוט לבית, זהו גם תשמיש היתר שלהם, ואולי הוא אפילו עיקרי יותר מתשמיש האיסור, ושוב

הוי ככלי שמלאכתו לאיסור והיתר, שאין עליו דין מוקצה מחמת חסרון כיס אפילו במקפיד עליו, לדעת האחרונים המקלים בזה. לסיכום השיטות בעניין זה עיין בשו"ת "יביע אומר" (ז או"ח סי' לט אות ג).

טעם נוסף, המובא ב"ילקוט יוסף" (שבת ב, עמ' תר), הוא שהחנוכייה אינה נחשבת לכלי שמלאכתו לאיסור בעצמה, אלא היא רק משמשת את האיסור, ולפי זה יש לדמותה למיטה העשויה למעות, שלדעת המחבר (שו"ע או"ח סי' שי סע' ז) היא מותרת בטלטול; והרמ"א כותב שהיא אסורה בטלטול, אלא שהיא נדונה ככלי שמלאכתו לאיסור, ומותר לטלטלה לצורך גופה ומקומה. ה"משנה ברורה" (שם) מסביר את דעת הרמ"א, שהיינו דווקא אם כבר השתמש בה לאיסור פעם אחת, אבל אם לא השתמש בה לאיסור לא נאסרה, משום שהזמנה לאו מילתא, ולפי זה יש לדון גם את החנוכייה ככלי שמלאכתו להיתר, ואפשר להקל בה לדעת הסוברים שבכלי שמלאכתו להיתר אין דין מוקצה מחמת חסרון כיס.

ו"ערוך השולחן" (רעט, אות א) כתב שכלי שמלאכתו לאיסור שמשמש רק למלאכת איסור ואינו עומד כלל למלאכת היתר נחשב מוקצה גמור לכולי עלמא, ודין מיטה שייחדה למעות הוא רק מחמת שהמיטה אינה עשויה סתם כך למעות אלא לשכיבה, וכדבריו כתבו אחרונים רבים.

מסקנת הדברים ב"יביע אומר" היא שהמקל יש לו על מי לסמוך. גם ה"אגרות משה" (או"ח ה סי' כב אות כח) כתב שפמוטות בימינו נחשבים כלי שמלאכתו לאיסור, ושלל את דברי "ערוך השולחן". אלא שלא חילק שם בין פמוטות יקרים לזולים, ולכן אי אפשר להוכיח מדבריו להדיא שהוא סובר שפמוטות יקרים אינם נחשבים למוקצה מחמת חסרון כיס.

[6] שהרי יש לומר שאף הפוסקים המחמירים בטלטול פמוטות כסף – היינו כשלא תכנן לתת אותם במתנה בשבת, אבל כשתכנן לתתם במתנה שייכת גם הסברה של ר' עקיבא אייגר שהבאנו לעיל. ובפרט אם יש בזה חשש שיתבייש, שייתכן ששייך בזה טעם להתיר מצד "גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה" (ברכות יט ע"ב).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת לכרכים ד-ט:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

הספר **משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים)** מאת **הרב נפתלי בר אילן**,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"
הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות.
בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון,
מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה,
כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.